

Bölüm 12

KANIT TEMELLİ HEMŞİRELİK KAVRAMI VE UYGULAMA MODELLERİ

Meltem KÜRTÜNCÜ¹

Aysel TOPAN²

Yeliz TAŞDELEN³

GİRİŞ

Kanıtla dayalı uygulama, ilk kez 1800’lerde Florence Nightingale ile başlamıştır. 1970’li yıllarda ise İngiliz bir hekim olan Archie Cochrane’nin sağlık hizmetlerinde kararların bireysel deneyimlerden ziyade randomize kontrollü çalışmalardan elde edilen kanıtlara dayalı verilmesi gerektiği görüşünü savunması ile tıp camiasında gündeme gelmiştir (Dang, Dearholt, Bissett, Ascenzi, ve Whalen, 2021; Mackey ve Bassendowski, 2017). Florence Nightingale hemşirelik bakımında araştırma sonuçlarını kullanarak, kanıtlarla hasta bakımını geliştirmeye çalışan ilk hemşiredir (Mackey ve Bassendowski, 2017; McDonald, 2001).

Kanıtla dayalı uygulamalardaki temel amaç, mevcut olan bakım kaynaklarının hastalara en etkili şekilde kullanılmasıdır. Kanıt; bir araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ya da meta analiz ve sistematik derlemeler sonucu oluşan bilgi olarak tanımlanabilir (Dang ve ark., 2021; Dikmen ve Gündoğdu, 2021). Uluslararası Hemşireler Konseyi’ne göre hemşirelikte kanıtla dayalı uygulama, “en iyi ve en yeni kanıtların araştırılması, klinik uzmanlık ve değerlendirme yapmayı, bakım bağlamında hastanın tercihi ve değerlerini içeren klinik karar vermeye yönelik bir problem çözme yaklaşımı” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca hemşirelik disiplininin teori ve uygulama arasındaki boşluğu en aza indirmesinin bir yolu da kanıtla dayalı uygulamalardır (International Council of Nurses, 2012). En iyi araştırma kanıtlarını, klinik uygulama teknik bilgisini ve hasta değerlendirmelerini entegre edebilen kanıtla dayalı hemşirelik uygulaması, yüksek

¹ Prof. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, meltem.kt@beun.edu.tr, 0000-0003-3061-5236

² Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, aysel.topan@beun.edu.tr, 0000-0002-5883-0045

³ Arş. Gör., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, yeliztasdelen@karabuk.edu.tr, 0000-0002-0444-3904

uygulamayı oluşturmak ve sürdürmek için, bakım personeli ile çalışmak üzere kritik bir kanıta dayalı uygulama mentoru geliştirmek de dahil olmak üzere çok yönlü bir yaklaşım kullanmalıdır (Spiva ve ark., 2017).

Hemşirelerin kanıta dayalı uygulamaya hazır olmaları için belirli yeteneğe, ilgiye, bilgi ve beceriye sahip olmaları ve olumlu bir tutum sergilemeleri gereklidir. Hemşirelerin kanıta dayalı uygulama yapmalarını akademik terfi, yeterli zaman, rehberlik, idari destek ve olumlu tutumlar gibi faktörler etkilemektedir. Kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarının sağlanması için kurumlarda kanıta dayalı uygulama kültürünün geliştirilmesi ve desteklenmesi önemlidir. Bunun için hemşirelerde araştırma ruhu geliştirmek, eğitici kadrosu oluşturmak, veri tabanlarına kolay ulaşım gibi bir alt yapı sağlamak, yönetsel destek sağlamak ve kanıta dayalı uygulamaları kullanan profesyonelleri fark etmek gereklidir (Mathieson ve ark., 2019).

SONUÇ

Kanıta dayalı uygulamalar hastalara bütüncül ve etkili bakım sunmayı amaçlar. Yüksek kaliteli hemşirelik bakımı sağlamak, mevcut uygulamaları eleştirel olarak değerlendirebilmek, hemşirelik bilimine katkı sağlamak ve mesleğin profesyonelliğini arttırmak için mesleki uygulama ile kanıta dayalı uygulamalar bir bütün haline getirilmelidir. Bu süreçte kanıta dayalı uygulama basamakları ve modelleri hemşirelere yol göstericidir. Kanıta dayalı uygulamaları engelleyici faktörlerin de göz önünde tutularak hasta bakım çıktılarını iyileştirmek, bakımın standardizasyonunu sağlamak ve hasta-hemşire memnuniyetini arttırmak için hemşirelik eğitimi başta olmak üzere mesleğin tüm alanlarında kanıta dayalı uygulamalara verilen önem artırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Al-Busaidi, I. S., Al Suleimani, S. Z., Dupo, J. U., Al Sulaimi, N. K., ve Nair, V. G. (2019). Nurses' Knowledge, Attitudes, and Implementation of Evidence-based Practice in Oman: A Multi-institutional, Cross-sectional Study. *Oman Med J*, 34(6), 521-527. doi:10.5001/omj.2019.95
- Candaş, B., ve Gürsoy, A. (2017). Time for Nurses to Make the Move: From Evidence Based Practice to Care Bundle. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. doi:10.5222/head.2017.233
- Chen, X., Zhou, L., Tan, Y., ve Tao, Z. (2020). Selection of PICC catheter location in neonates via evidence-based ACE Star model. *Zhong Nan Da Xue Xue Bao Yi Xue Ban*, 45(9), 1082-1088. doi:10.11817/j.issn.1672-7347.2020.190613
- Cui, C., Li, Y., Geng, D., Zhang, H., ve Jin, C. (2018). The effectiveness of evidence-based nursing on development of nursing students' critical thinking: A meta-analysis. *Nurse Educ Today*, 65, 46-53. doi:10.1016/j.nedt.2018.02.036

- Cullen, L., Hanrahan, K., Farrington, M., Tucker, S., ve Edmonds, S. (2022). *Evidence-based Practice in Action: Comprehensive Strategies, Tools, and Tips from University of Iowa Hospitals ve Clinics*: Sigma Theta Tau.
- Dang, D., Dearholt, S. L., Bissett, K., Ascenzi, J., ve Whalen, M. (2021). *Johns Hopkins evidence-based practice for nurses and healthcare professionals: Model and guidelines*. USA: Sigma Theta Tau.
- Davidson, S. J., ve Candy, L. (2016). Teaching EBP Using Game-Based Learning: Improving the Student Experience. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 13(4), 285-293. doi:<https://doi.org/10.1111/wvn.12152>
- Dikmen, Y., ve Gündoğdu, H. (2021). Kanıta Dayalı Hemşirelik Uygulamaları. In M. K. Kaşıkçı ve E. Akın (Eds.), *Temel Hemşirelik, Esaslar, Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar* (pp. 50-62). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevleri.
- Fineout-Overholt, E., Melnyk, B. M., ve Schultz, A. (2005). Transforming health care from the inside out: advancing evidence-based practice in the 21st century. *Journal of professional nursing*, 21(6), 335-344.
- Fu, Y., Wang, C., Hu, Y., ve Muir-Cochrane, E. (2020). The barriers to evidence-based nursing implementation in mainland China: A qualitative content analysis. *Nurs Health Sci*, 22(4), 1038-1046. doi:10.1111/nhs.12763
- Hanrahan, K., Fowler, C., ve McCarthy, A. M. (2019). Iowa Model Revised: Research and Evidence-based Practice Application. *Journal of pediatric nursing*, 48, 121-122. doi:<https://doi.org/10.1016/j.pedn.2019.04.023>
- Hemşirelik Yönetmeliği. (2010). Retrieved from <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?-MevzuatNo=13830veMevzuatTur=7veMevzuatTertip=5>
- Hong, C. H. L., Gueiros, L. A., Fulton, J. S., Cheng, K. K. F., Kandwal, A., Galiti, D., . . . Mucositis Study Group of the Multinational Association of Supportive Care in Cancer/International Society for Oral, O. (2019). Systematic review of basic oral care for the management of oral mucositis in cancer patients and clinical practice guidelines. *Support Care Cancer*, 27(10), 3949-3967. doi:10.1007/s00520-019-04848-4
- Horntvedt, M. T., Nordsteien, A., Fermann, T., ve Severinsson, E. (2018). Strategies for teaching evidence-based practice in nursing education: a thematic literature review. *BMC Med Educ*, 18(1), 172. doi:10.1186/s12909-018-1278-z
- International Council of Nurses. (2012). Closing the Gap from Evidence to Action. Retrieved from <https://studylib.net/doc/18432501/closing-the-gap-from-evidence-to-action>
- Johns Hopkins Medicine. (2023). Center for Evidence-Based Practice. Retrieved from <https://www.hopkinsmedicine.org/evidence-based-practice/databases-resources>
- Kalkım, A., ve Sağkal Midilli, T. (2020). "Kanıta Dayalı Hemşirelik": Hemşirelik Öğrencilerinin Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. doi:10.34087/cbusbed.671249
- Karlsson, A., Lindeborg, P., Gunningberg, L., ve Jangland, E. (2019). Evidence-based nursing-How is it understood by bedside nurses? A phenomenographic study in surgical settings. *J Nurs Manag*, 27(6), 1216-1223. doi:10.1111/jonm.12802
- Küçük, E. Ö., Çakmak, S., Kapucu, S., Koç, M., ve Kahveci, R. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Kanıta Dayalı Hemşirelik Uygulamalarına İlişkin Farkındalıklarının Belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1-12.

- Li, S., Cao, M., ve Zhu, X. (2019). Evidence-based practice: Knowledge, attitudes, implementation, facilitators, and barriers among community nurses-systematic review. *Medicine (Baltimore)*, 98(39), e17209. doi:10.1097/MD.00000000000017209
- LoBiondo-Wood, G., ve Haber, J. (2021). *Nursing research E-book: methods and critical appraisal for evidence-based practice*. India: Elsevier Health Sciences.
- Long, K. A. (2003). The Institute of Medicine Report: Health Professions Education: A Bridge to Quality. *Policy, Politics, ve Nursing Practice*, 4(4), 259-262. doi:10.1177/1527154403258304
- Mackey, A., ve Bassendowski, S. (2017). The History of Evidence-Based Practice in Nursing Education and Practice. *Journal of professional nursing*, 33(1), 51-55. doi:https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2016.05.009
- Mathieson, A., Grande, G., ve Luker, K. (2019). Strategies, facilitators and barriers to implementation of evidence-based practice in community nursing: a systematic mixed-studies review and qualitative synthesis. *Prim Health Care Res Dev*, 20, e6. doi:10.1017/S1463423618000488
- McDonald, L. (2001). Florence Nightingale and the early origins of evidence-based nursing. *Evidence Based Nursing*, 4(3), 68-69. doi:10.1136/ebn.4.3.68
- Melin, C. M. (2018). Reducing falls in the inpatient hospital setting. *Int J Evid Based Healthc*, 16(1), 25-31. doi:10.1097/xeb.0000000000000115
- Oh, E. G., ve Yang, Y. L. (2019). Evidence-based nursing education for undergraduate students: A preliminary experimental study. *Nurse Educ Pract*, 38, 45-51. doi:10.1016/j.nepr.2019.05.010
- Rector, C., ve Polivka, B. (2014). *Evidence-Based Practice and Ethics in Community Health Nursing: Community ve Public Health Nursing Promoting the Public's Health*.
- Sadoughi, F., Azadi, T., ve Azadi, T. (2017). Barriers to using electronic evidence based literature in nursing practice: a systematised review. *Health Info Libr J*, 34(3), 187-199. doi:10.1111/hir.12186
- Sánchez-García, I., Ureña Molina, M. d. P., López-Medina, I. M., ve Pancorbo-Hidalgo, P. L. (2019). Knowledge, skills and attitudes related to evidence-based practice among undergraduate nursing students: A survey at three universities in Colombia, Chile and Spain. *Nurse Education in Practice*, 39, 117-123. doi:https://doi.org/10.1016/j.nepr.2019.08.009
- Schaffer, M. A., Sandau, K. E., ve Diedrick, L. (2013). Evidence-based practice models for organizational change: overview and practical applications. *J Adv Nurs*, 69(5), 1197-1209. doi:10.1111/j.1365-2648.2012.06122.x
- Shayan, S. J., Kiwanuka, F., ve Nakaye, Z. (2019). Barriers Associated With Evidence-Based Practice Among Nurses in Low- and Middle-Income Countries: A Systematic Review. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 16(1), 12-20. doi:https://doi.org/10.1111/wvn.12337
- Spiva, L., Hart, P. L., Patrick, S., Waggoner, J., Jackson, C., ve Threatt, J. L. (2017). Effectiveness of an evidence-based practice nurse mentor training program. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 14(3), 183-191.
- Stetler, C. B. (2001). Updating the Stetler Model of research utilization to facilitate evidence-based practice. *Nurs Outlook*, 49(6), 272-279. doi:10.1067/mno.2001.120517
- Stevens, K. R. (2013). The impact of evidence-based practice in nursing and the next big ideas. *Online J Issues Nurs*, 18(2), 4.

- Şendir, M., Yaman, R., Kızıl, H., Özdemir, C., ve Kubat Bakır, G. (2019). Conversion of nursing evidence to practice science: Translational nursing<p>Hemşirelik kanıtlarının uygulamaya dönüştüğü bilim: Translasyonel hemşirelik. *Journal of Human Sciences*, 16(1). doi:10.14687/jhs.v16i1.5440
- Tan, M., Sahin, Z. A., ve Özdemir, F. K. (2012). Barriers of research utilization from the perspective of nurses in Eastern Turkey. *Nursing outlook*, 60(1), 44-50.
- Taşdelen, Y., ve Çağlar, S. (2021). Effect of Intravenous Infiltration Management Program on Peripheral Intravenous Catheter Success and Infiltration in Hospitalized Infants. *J Nurs Care Qual*, 36(3), E44-e49. doi:10.1097/ncq.0000000000000511
- The Joanna Briggs Institute Levels of Evidence and Grades of Recommendation Working Party. (2014). Supporting Document for the Joanna Briggs Institute Levels of Evidence and Grades of Recommendation. Retrieved from https://tjbccevidence.ym.edu.tw/ezfiles/299/1299/attach/64/pta_4989_9114453_36838.pdf
- UT Health. (2023). Star Model. Retrieved from <https://uthscsa.edu/nursing/research/resources-scholarly-support/star-model>
- Yue, L., Fan, X., ve Peng, H. (2018). Abilities and barriers to practicing evidence-based nursing for burn specialist nurses. *Burns*, 44(2), 397-404. doi:10.1016/j.burns.2017.05.026
- Zhao, J., Liu, X., Zhang, W., Xing, Y., Cho, S. W., ve Hao, Y. (2018). Evidence-based nursing outputs and hot spot analysis of the last 5 years in mainland China: Results of a bibliometric analysis. *Int J Nurs Pract*, 24(2), e12628. doi:10.1111/ijn.12628